

E-learning refers to a course, program or degree delivered online. It uses electronic technologies to access necessary material outside of a traditional classroom. It is interactive because the students can communicate with the teachers and with other students.

Blended learning defined as education program in which a portion of the traditional face-to-face communication is replaced by web based online learning. Blended learning combines internet and digital media with classrooms that require presence of the teachers and students.

Massive Open Online Courses is a popular mode of learning aimed at unlimited participation and open access via internet. They offer the students the opportunity to study high quality courses online at prestigious universities. They are ideal for the independent study and the users can select any courses to their liking.

The use of electronic technologies for teaching and learning have become the most effective tool for providing the independent study in higher education of Great Britain and the USA because it improves motivation, increases the students' ability to work independently by taking more responsibility for their own learning. According to the European Credit Transfer System the independent work has become one of the main components of the learning process. Determined to become the part of European Union Ukraine needs to make quick and effective changes in educational system and we should not deny the tools by other professionals.

Key words: *the students' independent work, information and electronic technologies, blended learning, online courses.*

УДК 378.22 (410)

В. В. Третько

Хмельницький національний університет

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті розглядаються особливості професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії. Встановлено загальнопедагогічні та специфічні принципи, які відображають специфіку організації навчального процесу магістрів. Окреслено основні критерії професійної підготовки магістрів міжнародних відносин. Висвітлено особливості організації навчання, зарахування на магістерські програми, основні вимоги, перелік необхідних документів та процедуру їх подання. Визначено пріоритетні напрями розвитку системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у британських університетах.

Ключові слова: *система вищої освіти Великої Британії, магістри міжнародних відносин, професійна підготовка, зміст, критерії, програми.*

Постановка проблеми. У британському суспільстві відбувається інтенсивний пошук нової освітньої парадигми, значного поширення набуває магістерська освіта, яка є провідною умовою інтелектуального розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу, засобом реалізації наукових здібностей, професійного розвитку, удосконалення раніше здобутих знань, умінь і навичок. У центрі уваги британської освітньої спільноти є необхідність введення єдиної регламентації в національні програми вищої освіти з метою забезпечення реалізації процедури зіставлення та взаємного визнання освітніх програм і дипломів. У зв'язку з цим в умовах інтеграційних економічних і міжнародних процесів, по-

новому ставиться питання про організацію професійної підготовки магістрів, зокрема процесу зарахування до вищих навчальних закладів на магістерські програми з міжнародних відносин.

В основу дослідження покладено системний підхід, що уможливив структурно-функціональний аналіз процесу професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії з позицій цілісності, а також дав змогу розглядати професійну підготовку як системне явище, що охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів (теоретико-методологічного, законодавчого, управлінського, суспільно-мотиваційного, особистісного, цільового, організаційного, змістового, технологічного, результативного та прогностичного).

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукових, аналітично-інформаційних джерел, педагогічного досвіду показав, що наукові аспекти сучасної системи професійної підготовки магістрів в університетах Великої Британії досліджувалися вітчизняними та зарубіжними науковцями. Британську освіту досліджували українські науковці Н. Авшенюк, Н. Бідюк, Т. Биць, О. Гоґуа, Л. Голуб, Т. Десятов, Ю. Кищенко, О. Пічкара, Л. Пуховська та ін. Значним джерелом щодо вивчення британської системи професійної підготовки є праці зарубіжних науковців: К. Вебб, Х. Дейвіс, Б. Джойс, С. Патерсон, А. Сміт, К. Таух, Д. Хамблін, М. Холліс, Ф. Едмунсон.

Мета статті. Аналіз теоретичних джерел дає підстави стверджувати, що в науковій літературі нині бракує комплексного ґрунтовного дослідження, яке б висвітлювало загальну характеристику сучасної системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії, що й визначило мету статті.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка магістрів міжнародних відносин у Великій Британії має свої специфічні особливості, які відрізняються від європейських у силу збереження культурно-історичних традицій і філософії освіти. Основними закономірностями її розвитку стали такі: залежність від сукупності зовнішніх і внутрішніх об'єктивних і суб'єктивних чинників; єдність і взаємозв'язок розвитку та збагачення загальнокультурної, фахово-кваліфікаційної та функціональної складових культури особистості; взаємозв'язок професійної підготовки магістрів з активною самоосвітою, саморозвитком, самовихованням; залежність ефективності процесу магістерської підготовки від рівня її професійної організації; відповідність змісту освітніх програм суспільним та індивідуальним освітнім потребам, вимогам ринку праці; урахування в розробці змісту динамічних темпів застарівання й оновлення інформації, знань, умінь і навичок.

Розвиток і функціонування системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії виправдані часом, відповідають меті та завданням державної політики, потребам науки й суспільства. Система професійної підготовки магістрів міжнародних відносин є

упорядкованою сукупністю взаємопов'язаних навчальних закладів, інституцій, наукових рад, організацій, наукових центрів, центрів розвитку кар'єри, органів управління, які забезпечують розв'язання завдань професійної підготовки міжнародних відносин. Основними функціями цих установ є удосконалення науково-методичної підготовки, професійної майстерності, підвищення загальнокультурного та наукового розвитку, використання й запровадження досягнень педагогічної науки та прогресивного педагогічного досвіду. Ця система працює на різних рівнях функціонування: державному, інституційному, особистісному.

Використання системного підходу уможливило виокремлення основних компонентів, які дозволили дослідити рушійні сили розвитку системи професійної підготовки міжнародних відносин, а саме: цілі, що детермінуються соціальним замовленням, вимогами науки та практики; типи освітніх програм; організаційні форми, методи й технології навчання; суб'єкти й об'єкти навчального процесу; умови, що забезпечують нормальне функціонування системи (нормативне та науково-методичне забезпечення, навчально-матеріальна база), фінансове забезпечення, органи управління та моніторинг якості освіти тощо.

Вихідними положеннями, що зумовлюють функціонування системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин є *загальнопедагогічні* (науковості, варіативності, об'єктивності, цілісності, системності, послідовності, доступності, відкритості, гнучкості, мобільності, неперервності, випереджувального характеру навчання, інтеграції науки й освіти, зв'язку теорії з практикою, індивідуалізації) та *специфічні* (кар'єрної спеціалізації, суспільного діалогу, відповідності типу магістерської підготовки, пріоритетності самоосвіти, міждисциплінарної інтеграції, культурної рефлексії, комунікативності, зв'язку навчальної та науково-дослідницької діяльності, системності формування дослідницьких умінь) принципи, які відображають специфіку організації навчального процесу магістрів.

У законодавчо-нормативних документах зазначено, що в основу професійної підготовки магістрів міжнародних відносин закладено такі критерії: орієнтація освітніх програм на результат навчання; кредитно-модульна структура освітніх програм; прозора система забезпечення якості освіти; відповідна система трансферу залікових кредитів; організація професійної підготовки на основі компетентнісного підходу та науково-дослідницької парадигми [1].

Серед магістерських програм професійної підготовки міжнародників у британських університетах виокремлюють *навчальні* (Taught programmes), *науково-дослідницькі* (Research programmes), *навчально-дослідницькі* (Research-Taught), *професійно-орієнтовані* (Professional / Practice programmes). Водночас у системі професійної підготовки магістрів міжнародних відносин органічно поєднуються широкопрофільні та вузькопрофільні

програми, які передбачають підготовку магістрів міжнародних відносин у різних галузях спеціалізації. Університети Великої Британії пропонують програми підготовки магістрів міжнародних відносин на 7 рівні рамки кваліфікацій FHEQ у 180 кредитів CATS (90 кредитів ECTS), при цьому мінімальна кількість кредитів становить 150. Однак остаточне рішення про перезарахування кредитів і присвоєння кваліфікацій завжди залишається за академічним інститутом або відповідним професійним акредитаційним органом.

У Великій Британії не існує єдиних вимог щодо процедури зарахування на навчання за академічними магістерськими програмами. Університети самостійно ухвалюють свої рішення щодо відбору кандидатів на програми підготовки магістрів відповідно до таких вимог: академічні кваліфікації; професійний досвід; рівень володіння англійською мовою; особисті досягнення й успіхи; рекомендаційні листи (характеристики); науково-дослідницький проект (резюме з проблеми дослідження).

Магістерські програми в галузі політики та міжнародних відносин пропонують 67 університетів Великої Британії, чимало з яких щорічно потрапляють до світового рейтингу найкращих університетів. Велика кількість студентів, зацікавлених у вивченні міжнародних відносин і розвитку кар'єри в міжнародних урядових та неурядових організаціях, обирають саме британські університети, оскільки багато таких організацій знаходяться на території Об'єднаного Королівства, що відкриває перспективу вдалого працевлаштування. Для іноземних студентів найбільшою перевагою є можливість удосконалити свій рівень знань з англійської мови, яка є міжнародною мовою дипломатії.

Концепція сучасної вищої професійної освіти в галузі політики й міжнародних відносин Англії, Уельсу та Північної Ірландії базується на розумінні того, що галузь політики й міжнародних відносин є досить широкою, мінливою та навіть непередбачуваною. Цим, власне, пояснюється різноманіття назв факультетів. У різних університетах функціонують *факультети політології, політичних наук, міжнародної політики, міжнародних відносин, міжнародних досліджень* тощо. Це, у свою чергу, відображає відмінності у змісті навчальних програм, назвах дипломів і ступенів, оскільки в одних університетах (Oxford University [6], University of Cambridge [3], University of Warwick [7], University of Exeter [4]) увага акцентується на вивченні політичних наук, в інших – міжнародних відносин (University of Bristol [2], University of Kent [5], University of York [8]).

Одним із найпопулярніших університетів Великої Британії, у якому здійснюється підготовка фахівців у галузі політики та міжнародних відносин є Кембриджський університет (University of Cambridge) [3]. Традиція вивчення політики та міжнародних відносин у Кембриджі є досить давньою – більше ста років в університеті розглядають історичні, правові, економічні та філософські підходи до вивчення політичної думки й основних засад

міжнародних відносин. Створення факультету політики та міжнародних відносин 2009 року стало новим кроком на шляху навчання та здійснення досліджень у галузі політики й міжнародних відносин у всіх можливих аспектах: міжнародному, порівняльному, теоретичному та практичному. Університет очолює світовий рейтинг і рейтинг університетів Великої Британії в галузі політики й міжнародних відносин. Широкий спектр магістерських програм (Master of Studies (MSt) in International Relations, MPhil in International Relations and Politics, Master's in Public Policy (MPP)) базується на вивченні міжнародної політики, історії, міжнародного права, міжнародних відносин, політекономії, порівняльної політології та політичних теорій.

Для прикладу розглянемо детальніше особливості організації навчання за дослідницькою магістерською програмою в галузі політики та міжнародних відносин (MPhil in International Relations and Politics). У межах зазначеної програми навчання триває протягом одного року за денною формою. Для зарахування на навчання необхідно мати диплом бакалавра з відзнакою британського університету (GPA не менше 3,85) або ж його закордонний еквівалент. Абітурієнти, для яких англійська мова не є рідною, повинні також підтвердити свій рівень знання мови шляхом складання відповідних тестів та іспитів TOEFL, IELTS, CPC Cambridge Proficiency Certificate – внутрішньо університетський сертифікат, що засвідчує рівень володіння англійською мовою). Вимоги до знання англійської мови: IELTS – 7,5 (не менш ніж 7,0 в індивідуальних елементах); TOEFL – паперовий варіант (PBT– paper-based test) – 640, або Інтернет варіант (IBT – internet-based test) – 110 (не менш ніж 25 з кожного елемента).

Основними документами для вступу до магістратури є:

- заявка/аплікаційна форма (Graduate Admission and scholarship Application Form, GRADSAF), що включає мотиваційний лист (Personal statement) – опис довгострокових цілей і очікувань від навчання в університеті;
- два рекомендаційні листи від наукових керівників/тьюторів із попередньої бакалаврської або магістерської програми навчання;
- копія (транскрипт) диплома про попередній ступінь вищої освіти, що містить перелік курсів із вказівкою обсягу в кредитах і отриманих балах;
- сертифікат, що підтверджує рівень володіння англійською мовою;
- есе (інколи 2 обсягом до 2000 слів);
- дослідницький проект (Research proposal), у якому формулюються тема та структура дослідження, розуміння запропонованої проблеми дослідження, перспективи й доцільність дослідження для майбутньої кар'єри [3].

Існує дві можливості подання відповідних документів на навчання. Заявки подають у паперовому та електронному варіанті, останній – надійніший і швидший. В останньому випадку сама заявка (GRADSAF)

подається он-лайн, а всі супровідні документи надсилаються поштою. Аплікаційна форма розглядається приймальною комісією тільки після отримання он-лайн заявки й пакету супровідних документів. Упродовж 24 годин після подання електронної заявки для вступу в магістратуру претенденти отримують доступ до особистого он-лайн кабінету (Self-Service), де можуть знайти інформацію про хід вступної кампанії. Факультет розглядає подану аплікаційну форму й надає рекомендацію ступеневому комітету. Розгляд кожної аплікаційної форми індивідуальний з урахуванням досягнень вступників. Можливі також проведення індивідуального інтерв'ю (завжди у випадку невідповідності дипломів бакалавра) або запит додаткових результатів тестування, зокрема державного іспиту. У разі позитивного рішення претендент отримує пропозицію щодо вступу (Offer without any stipulations (не вимагає додаткових документів) або Conditional offer (пропозиція з вказівкою на додаткові документи, які необхідно представити за 2 місяці до початку навчання).

Визначені вимоги та процедура зарахування вступників на магістерські програми з міжнародних відносин є типовими для всіх британських університетів. Водночас окремі університети практикують додаткові вимоги й технології зарахування до магістратури. Зокрема, особливістю зарахування на магістерську програму з міжнародних відносин Оксфордського університету [6] є той факт, що претенденти повинні представити диплом бакалавра з відзнакою в галузі політики й міжнародних відносин, або суміжних галузей, зокрема економіки, історії, права, філософії або соціології британського університету або його міжнародний еквівалент (GPA не менше 3,7). Обов'язковими є три рекомендації науковців або викладачів, у яких зазначається інтелектуальний рівень вступника, його академічні досягнення та прагнення до наукової діяльності. Вагоме значення має інформація про досвід роботи або досягнення, які додатково підтверджують рівень академічної підготовки вступника.

Забезпечення високого рівня професійної підготовки магістрів міжнародних відносин відбувається на основі нових прогресивних концепцій, запровадження в навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій і науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення магістерської освіти. Безумовно, немає сумніву щодо утримання лідерських позицій Великої Британії із застосування новітніх інформаційних (дистанційних) технологій для надання освітніх послуг магістрам міжнародних відносин. Професійна підготовка та професійний розвиток за дистанційною формою навчання передбачають комплекс освітніх послуг, що надаються магістрам за допомогою створення спеціального інформаційного освітнього середовища, побудованого на використанні модульних програм навчання та новітніх інтерактивних технологій, які забезпечують обмін інформацією

на відстані. Структура освітніх програм побудована на модульній основі, яка дозволяє створити цілісну картину про навчальні курси. Варіативність незалежних модулів уможливорює формування навчальних програм відповідно до індивідуальних і групових потреб. Особливе місце у професійній підготовці належить науково-дослідницькій і самостійній роботі, на яку передбачається приблизно стільки ж часу, скільки сумарно займає прослуховування лекційних курсів та участь у практичних заняттях.

На наш погляд, дистанційна форма навчання є найбільш раціональною та ефективною для отримання освіти на основі модульних програм і новітніх інформаційних технологій. Дистанційною формою навчання передбачено поєднання отриманих теоретичних знань із практичною підготовкою на підприємствах, науково-виробничих комплексах, лабораторіях тощо. Варто зазначити, що для професійної підготовки магістрів міжнародних відносин за дистанційною формою до них висувуються підвищені вимоги, а саме: мотивація навчання, самодисципліна, здатність до планування навчального процесу, комунікативні вміння, науково-дослідницькі здібності.

Особливістю сучасного етапу розвитку системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин є активне впровадження інноваційних форм і методів навчання. Форми організації навчання магістрів міжнародних відносин передбачають збалансоване поєднання різних компонентів викладання: лекцій, семінарів, тьюторіалів; занять у великих і малих групах, а також індивідуальних занять; конференцій; взаємодії на рівні викладач-магістр. Навчання відбувається у формі запланованих за розкладом зустрічей викладачів і магістрів.

Ефективність професійної підготовки магістрів міжнародних відносин забезпечується дидактичними засобами й електронними технологіями, необхідними для навчання на відстані, а саме: навчальними програмами та курсами; індивідуальним календарним навчальним планом; навчальними та методичними посібниками; комп'ютерними засобами навчання; демонстраційними матеріалами тощо. Для управління навчальною діяльністю та процесом доставки дидактичного матеріалу запроваджується спеціалізоване програмне забезпечення, яке охоплює систему автоматизованого документообігу, електронні банки знань, інтерактивні мультимедійні засоби.

Зазначимо, що до структури університетів обов'язково входить підрозділ чи центр, який займається науковою діяльністю та проблемами магістерської підготовки молодих дослідників. Мета подібних центрів і підрозділів – навчити своїх слухачів самостійно здобувати знання, уміння, практичні навички, компетенції, спираючись на вже отримані знання, соціальний, професійний, життєвий досвід; оволодівати новим досвідом застосування вже відомих способів професійної та творчої діяльності в розв'язанні нагальних проблем.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, механізм організації навчання за магістерськими програмами з міжнародних відносин у британських університетах є ефективним і демократичним, передбачає стимулюючий і контрольований процес, який забезпечує максимально якісну підготовку магістрів відповідно до вимог суспільства, навчальних закладів і уподобань вступників. Це, у свою чергу, забезпечує мінімальне відрахування в процесі реалізації програми.

Вагомим чинником розвитку системи професійної підготовки магістрів міжнародних відносин у Великій Британії є державна законодавча підтримка, яка передбачає співпрацю всіх соціальних партнерів. У цій співпраці беруть участь неурядові та громадські організації, на яких лежить відповідальність за взаємодію та створення можливостей для навчання впродовж усього життя, забезпечення при цьому визнання та акредитації.

Перспективами подальших розвідок вивчення окресленої проблеми є дослідження концепції науково-дослідницької підготовки магістрів міжнародних відносин в університетах Великої Британії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Politics and international relations. The Quality Assurance Agency for Higher Education. – 2007. – S. 20.
2. University of Bristol [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bris.ac.uk/>.
3. University of Cambridge [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cam.ac.uk/>.
4. University of Exeter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.exeter.ac.uk>.
5. University of Kent [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kent.ac.uk/>.
6. University of Oxford [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ox.ac.uk/>.
7. University of Warwick [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.warwick.ac.uk/>
8. University of York [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.york.ac.uk/>
9. VITAE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vitae.ac.uk/>

РЕЗЮМЕ

Третько В. В. Общая характеристика современной системы профессиональной подготовки магистров международных отношений в Великобритании.

В статье рассматриваются особенности профессиональной подготовки магистров международных отношений в Великобритании. Установлены общепедагогические и специфические принципы, которые отображают специфику организации учебного процесса магистров. Очерчены основные критерии профессиональной подготовки магистров международных отношений. Отражены особенности организации обучения, зачисления на магистерские программы, основные требования, перечень необходимых документов и процедура их представления.

Определены приоритетные направления развития системы профессиональной подготовки магистров международных отношений в британских университетах.

Ключевые слова: *система высшего образования Великобритании, магистры международных отношений, профессиональная подготовка, содержание, критерии, программы.*

SUMMARY

Tretko V. General characteristics of modern system of professional training Masters of international relations in Great Britain.

The article deals with the peculiarities of professional training of masters of international relations in Great Britain. It has been discovered that the basic features predetermining the functioning of the system of professional training of masters of international relations in Great Britain are general-pedagogic and specific principles that reflect the specifics of master's educational process organization.

New criteria of professional training of masters of international relations have been outlined, namely: focus of educational programs on education outcome; a credit-module structure of educational programs; a clear system of education quality support; the appropriate system of credits transfer; the organization of professional training on the basis of competence approach and scientific-research paradigm.

The educational, educational-research and profession-oriented programs of masters in international relations training in Great Britain envisaging the training of international relations masters in different branches of specialization have been singled out.

The peculiarities of the organization of educational process according to the research master's degree program in the sphere of politics and international relations at Cambridge University have been analyzed. The peculiarities of admission to master's degree program at Cambridge and Oxford Universities, the general requirements, the list of documents needed and the procedure of its submission have been described.

The importance of the new pedagogical technologies and scientific-methodologic results implementation in educational process, the creation of new system of master's education information support have been proved. Scientific-research and self-study play an important role in professional training.

The priority aims of professional training system development of masters in international relations in Great Britain have been pointed out. An important factor in the development of vocational training Masters of International Relations in the UK is a state legislative support, which involves cooperation of all social partners. This collaboration involving non-governmental and community organizations, which is responsible for interaction and create opportunities for learning throughout life, while providing recognition and accreditation.

The prospects for further research study outlined the problem is to study the concept of research training masters of international relations at universities in the UK.

Key words: *Great Britain educational system, masters in international relations, professional training, content, criteria, the programs.*